

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm Vlt. Cùm tantò.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

in magno Reipubl. aut exercitus detrimento, officium suum male administrare, dolis uti &c. nisi poena grauioris timore, eaque speciali & insolita coercentur, ut in defectum propriorum bonorum, etiam quaeritoris & liberorum, ad quos amor & affectus magnus est, apprehendantur; videri non debet id alienum a ratione, quod in tali casu innocentes, propter culpam aut dolum nocentis, non quidem poenam proprie, attamen damnum sustinere debeant, argam. l. quisquis 5. §. filij C. Ad L. Iuliam Maiestatis, l. iure prouisum 5. C. de Fabricen. lib. 11.

CAPITVLVM VLT.

Cum tantò.

PARAPHRASIS.

¶ Iur naturalis, quippe cuius transgressio salutis periculum inducit, quacunque consuetudine, quae tamen corruptela potius dicenda est, derogari non potest: Imò tantò grauiora sunt peccata, quanto diutius infelicem animam detinent. Tametsi quoque longae consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeò valitura, ut iuri positiuo praedictum afferre queat, nisi sit rationalis, & legitime praescripta.

SUMMARIVM.

1. Iur naturalis nullà consuetudine derogari potest.
2. Consuetudo alia est iuris constitutiua; alia abrogatiua.
3. Iuris constitutiua requirit potestatem condendi legem; non item abrogatiua, quae obtineri potest, ignorante Principe legislatore.
4. Ad consuetudinem per modum legis statuendam, vniuersim loquendo, requiritur, & sufficit tempus longum, scilicet decennium; ad abrogandam autem per consuetudinem legem ecclesiasticam requiruntur quadraginta anni.
5. Omni legi positina per consuetudinem

- derogari potest, non item iuri gentium praescriptio.
6. Debet autem ea consuetudo esse rationalis; nulla enim consuetudines irrationabiles aduersus legem prevalere possunt.
  7. Quae sit consuetudo irrationabilis?
  8. Religiosi per consuetudinem obtinere non possunt facultatem liberè restandi in casibus, in quibus ea privilegio Papali obtineri potest.
  9. Consuetudo, ut sit abrogatoria legis, debet esse legitime praescripta, hoc est, tanto tempore cum bona fide continuata, quantum iura ad legitimam praescriptionem requirunt.
  10. Consuetudo ob errorem seu ignorantiam legis introduci nequit.

NOTANDVM I. Temporis diuturnitas, & inueterata consuetudo peccatum non minuit, sed auget, ut hic dicitur, & in c. cum haberet 5. prope finem, de eo qui duxit &c. & c. non satis 8. de Simon. Videri etiam possunt, quae dixi in c. cum venerabilis 7. hoc tit.

NOTANDVM II. Lex positiva per contrariam consuetudinem, si rationalis & praescripta sit, aboletur. Pro maiore huius rei intellectu, aduertendum; Quod consuetudo, intellige publicam, alia facti sit, & alia iuris, prout colligitur ex textu cap. 2. hoc tit. in 6. Consuetudo facti aliud non est, quam mos populi, seu actus in populo, aut maiore parte populi, palam frequentatus. Consuetudo iuris non est aliud, quam ius moribus populi constitutum, ut dixi in rubr. huius tit. Quamobrem consuetudo facti est veluti via ad consuetudinem iuris constituendam; quia ex facto ius oritur. Ita colligitur ex c. 4. & 5. d. 1. & docui in Theol. morali lib. 1. tract. 4. c. vlt. n. 1. & videri potest Rochus super hoc c. in princ. n. 18. & seqq.

Vtteriùs, sicut lex scripta alia est iuris constitutiua, alia iuris abrogatiua: Ita etiam consuetudo alia est, per quam ius nouum introducitur, siue constituitur, alia verò est iuris siue legis antecedentis abrogatoria. De hac sermo est in hoc c. De illa autem in cit. c. 5.

d. 1. ubi Isidorus ait: *Consuetudo autem est ius quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex.* Vult dicere, iuxta l. de quibus 31. ff. de legibus, consuetudinem parem cum lege scripta obligationem habere: ideoque instar legis, seu non minus, quam legem scriptam, obseruari debere.

Inter has porro consuetudines plura discrimina sunt: **Primum.** Consuetudo iuris constitutiua requirit potestatem legem condendi: quare si populus ea potestate praeditus non sit, tum consuetudinem iuris introducere non potest absque scientia, & tacito consensu Superioris, qui in eo genere legem condere potest, sicuti ex communi Petr. Raueenn. tract. de consuet. n. 96. Abb. hic n. 8. Th. Sanchez lib. 7. moral. cap. 24. n. 2. licet aliter Suarez lib. 7. de legibus cap. 13. n. 7. & seqq. At verò consuetudo abrogatoria legis cum civilis, tum ecclesiasticae, obtineri potest, ignorante Principe legislatore, prout etiam ex hoc c. colligitur, cum ad consuetudinem legis positivae abrogatoriam, duo tantum requiruntur, vt sit rationalis, & praescripta; prout ex communi hic notauit Abb. n. 13. & confirmatur inde, quia alioquin nunquam, aut rarissimè leges communes per consuetudinem abrogantur, cum Pontifex, eademque ratio est de aliis Principibus legislatoribus, fateatur se locorum speciales consuetudines ignorare, in c. 1. de Constit. in 6.

Neque verò mirum videri debet, facilius concedi populo potestatem legem contraria consuetudine abrogandi, quam nouam consuetudinem vim legis habentem introducendi. Nam in constituenda consuetudine iuris asseritur potestas & iurisdictio, quae populo, saltem in causis ecclesiasticis, non competit. In civilibus verò causis facilius permittitur populo, legis obligationem per diuturnam consuetudinem, etiam ignorante Principe, introducere: quemadmodum & statuta condere, quamuis iuri communi contraria sint, non infrequenter Communitatibus concessum est, de qua re hic legi potest Abb. n. 9. At verò in legis abrogatione per desuetudinem non usurpatur iurisdictio; quandoquidem non imponitur obligationis vinculum, sed

dissoluitur, idque non directè, vel auctoritatiuè, quasi quippiam statuat populus, conueniatur ad abjiciendam legis obligationem; sed tantum indirectè per viam praescriptionis, seu diuturnam, cum bona fide, possessionem immunitatis à lege. Etenim, vniuersim loquendo, visum fuit expedire ad pacandas hominum conscientias, vt, si longo tempore in possessione alicuius iuris siue immunitatis extitissent cum bona fide, in ea possessione, per legis assistentis & adminiculantis beneficium conseruarentur. Quamobrem rectè dici solet, quòd omnis praescriptio iuris adminiculum postulet, & ideo iure resistente (videlicet in casu huius cap.) introductio nem consuetudinis aduersus legem inhiibente; vel, quod eodem redit, consuetudinem damnante, irrationabilem, abusum, corruptelam appellante; ne in futurum quidem proualere potest, quamdiu legis resistentia vigere censetur, prout docet Abb. in c. 2. n. 7. de probat. Suarez lib. 7. de legibus cap. 7. n. 8. & in tract. de immunit. eccles. c. 3. n. 22.

Alterum discrimen est. Ad consuetudinem per modum legis statuendam, vniuersim loquendo, requiritur & sufficit tempus longum, videl. decennium. At verò ad abrogandam legem ecclesiasticam, seu consuetudinem legi ecclesiasticae contrariam, introducendam, XL. anni requiruntur. Haec est communior doctrina Gl. in c. vlt. ver. consuetudo, hoc tit. in 6. Gl. in c. consuetudo 7. d. 12. Abb. hic n. 11. & 13. Syl. ver. consuetudo n. 6. Rochi super hoc c. n. 409. A zor tom. 1. lib. 5. cap. 17. q. 6. & cap. 18. q. 6. eamque docui in Th. moral. lib. 1. tract. 4. c. vlt. n. 2. & 6. Prior pars traditi discriminis sumitur ex l. sed & ea 34. ff. de legibus, iuncto tit. C. de praescript. longi temporis: Et habet etiam locum in legibus ecclesiasticis, cum de his nihil peculiariter statutum reperiat. Circa posteriorem verò partem aduerte primò, Sermonem esse de lege ecclesiastica per consuetudinem abroganda, non de civili: Nam haec generalis differentia est, quòd iura civilia inter praesentes tollantur, cum bona fide contragentium, spatio decennij, iuxta cit. rit. C. de praescript. longi temporis: At verò iura ecclesiastica

ante

ante annos XL. per præscriptionem non tolluntur, c. ad aures 6. cap. auditis 15. de præscript.

Aduerte secundò, sermonem esse de lege recepta, & stabilita: At verò lex non recepta minore tempore tolli potest; saltem non longiore, quàm decennij spatium, prout docui in eod. tract. 4. c. 3. n. 4.

Aduerte tertio, Sermonem esse de abrogatione legis per præscriptionem, seu contrauentionem cum bona fide, temporis diuturnitate continuatam. Sin autem loquamur de abrogatione legis concurrente Principis scientiã, videntis ac tolerantis legem non obseruari, & publicè contra eam agi, ex quo interdum rationalis coniectura capi potest de voluntate eius reuocandi legem, etiam antea receptam; multo que magis si recepta nunquam fuit; tum non potest certum tempus definiti, sed viri prudentis arbitrio relinquatur, consideratã materiã legis, & circumstantiis variis, æstimare, quænam sit Legislatoris voluntas: ab ea enim pender subsistentia legis. Et hoc bene docet Anton. h. c. n. 17. Suarez lib. 7. de legibus cap. 15. n. 5. At verò, si Princeps absens sit, aut probabiliter nesciat, legem non obseruari, seu contra eam à populo agi, aut, tametsi fortè sciat, non tamen constat, aut ex coniecturis colligi possit, contentum esse, vt lex abrogetur, tum persistendum est in suprã tradita doctrina, requiri decennium, imò XL. annorum spatium ad abrogandam legem canonicam, quæ recepta & stabilita fuerat, prout bene h. c. docet Abb. n. 13. & 14.

Idemque pari ratione dici potest de consuetudine non contra, sed præter legem, etiam minore tempore, quàm decennij, eam stabiliri posse, si satis appareat de voluntate populi operantis, seu frequentantis actum, cum voluntate obligationem inducendi; & scientiã atque consensu Superioris vt obligatio introducat, si populus perse legem introducere non possit, iuxta ea quæ indicat Suarez in cit. cap. 15. n. 8. Sin autem de hoc non satis appareat, amplectenda est communis doctrina, ad introducendum ius consue-

tudinis, decem annos requiri, atque sufficere, prout dixi in priore parte discriminis.

QVÆSTIO PRIMA. Quænam leges per contrariam consuetudinem abrogari possint? Respondeo; Positis conditionibus, quod consuetudo irrationabilis non sit, & legitimo tempore præscripta, nullam legem positiuã, seu ecclesiasticam seu ciuilem, excipiendam esse, cum vtroque in iure vniuersim & indistinctè significetur, iuri seu legi positiuæ per consuetudinem derogari posse. Atque ita ex communi docet Rochus super hoc c. n. 212. 351. Suarez cit. lib. 7. cap. 19. At verò legem naturalem, ac diuinam nulla consuetudine aboleri, aut aliquatenus derogari posse, apud Theologos certum est, vt etiam constat ex hoc cap. iun. Gl. ver. iuri naturali, & tradit S. Th. 1. 2. q. 97. a. 3. ad 1. Suarez lib. 2. de legibus cap. 14. De iure gentium, num ei per consuetudinem contrariam derogari possit, disputat Suarez cit. lib. 7. cap. 4. n. 5. & seqq. Sed breuiter dicendum, si sermo sit de iure gentium præceptiuo (iuxta distinctionem quam tradidi lib. 1. Theol. mor. tract. 4. cap. 8. n. 7.) illud per consuetudinem contrariam tolli non posse, prout bene docuit Rochus Curtius super hoc c. n. 445. & seqq. Bartol. in l. de quibus n. 5. ff. de iust. & iure, Azor cit. cap. 17. q. 4. Quæ enim omnibus rectè institutis gentibus, tanquam iusta & rationalia (haud dubiè ex naturali dictamine rationis) visa sunt, ea humanæ societati vtilia, ac necessaria; & quæ his opposita sunt, noxia cenferi debent, v. g. fœdera, inducias, pacem constitutam non seruare, legatorum immunitatem violare &c. Quare hæc neque per leges expressè constitui, neque consuetudine introduci possunt.

QVÆSTIO SECUNDA. Quo sensu dicitur, quod consuetudo, vt legem superet & aboleat, rationalis esse debeat; & quænam irrationabilis consuetudo esse cenferatur? Respondeo ad primum; Quod populus, aut Communitas, quæ legem directè seu conde-re seu abrogare non potest, nihilominus eam tollere possit per contrariam cõsuetudinem, id prouenit ex assistentia legum cum ciui-

lium, tum canonicarum; quæ longæ consuetudini talem vim tribuerunt: At verò leges non approbant, aut fouent consuetudines, nisi quæ rationabiles, & honestate, vtilitatēq; nixæ sunt: Ergo irrationabiles consuetudines, quippe destitutæ abrogationis auctoritate, aduersus legem præualere non possunt. Rectè autem aduertit hic Abb. num. 6. satis esse ad legis abrogationem, quòd consuetudo contra eam temporis diuturnitate introducta aliquà consideratione vtilis & rationabilis, & alioquin non reprobata sit, licet alià consideratione, ob quam fortasse lex siue canon constitutus est, minus vtilis & rationabilis existat, argum. c. 3. hoc tit. in 6. vbi de hoc agendum.

7 Ad alterum respondeo; Irrationabilis consuetudo censeri debet, quæ iuri naturali diuino, aut gentium, præceptis aduersatur, vel Religioni, pietati, aut bono publico incommodat. Cùm enim quod eiusmodi est, per legem expressam constitui non possit, iuxta c. 2. d. 4. sequitur, quòd neque per consuetudinem introduci queat, vti etiam colligitur ex c. consuetudo 5. d. 1. & ex l. de precatio 9. ff. Ad L. Rhodiam de iactu, in qua habetur, non valere consuetudinem, vt naufragis erepta bona non restituantur.

Pro maiori intellectu aduertendum est primò; Accidere interdum, vt tamen si aliquid, si præcisè ex obiecto suo consideretur, iuri naturali aut rectæ rationi aduersari videatur, per circumstantiam tamen aliquam cohoneatur, ideòque tam lege, quàm consuetudine constitui possit: propterea quòd ex circumstantia adiuncta fiat aliqua mutatio in obiecto. Exempli causa, iuri naturali, gentium, & publicæ vtilitati aduersatur, si res ciuibus propriæ auferantur, aut illata damna non compensentur, ideòque hæc nec lege, nec consuetudine constitui possunt, Nisi circumstantia concurrat, quòd id ad Rempubicam conseruandam necessarium sit. Qua de re Rochus hic n. 448.

Aduertendum secundò, Interdum ex ipso obiecto clarè apparere, quòd consuetudo iuri naturali, aut publicæ vtilitati repugnet, v. g. vt parentes necessaria alimenta filijs de-

negent, aut si in necessitate constituti sint, à filiis non adiuuentur: quia iura eiusmodi naturalia certa & immutabilia sunt. Interdum verò ad maiorem certitudinem, quòd consuetudo irrationabilis sit, habemus declarationem legum aut canonum: ita vt dubitare non liceat: quandoquidem consuetudines, sine legum adminiculo, seu resistens legibus, præualere non possunt, vti supra dictum. Sic consuetudo aduersus ecclesiasticam libertatem vtroque iure, tanquam irrationabilis damnata est, prout ostendit lib. 4. Theol. moral. tract. 9. cap. vlt. num. 1. & tradit Gl. hic ver. rationabilis in fine; Bartol. in cit. l. de quibus, num. 5. Abb. hic num. 5. Rochus super hoc cap. num. 41 5. & seqq. Interdum denique dubitari potest de consuetudine, in sacris canonibus expressè non reprobata, num. ecclesiis damnosa sit, aut ecclesiasticæ disciplinæ eneruans, vel peccandi occasionem præbens, adeòque irrationabilis, necne; tum ad Ordinarios ecclesiæ Prælatos pertinet examinare, num ratio aliqua honestatis, aut necessitatis in ea reperiri queat, saltem ita, vt damnum, si quod ex alia consideratione Ecclesiæ, aut bono publico inferri potest, aliquo modo compensetur. Et hoc sensu rectè docent DD: nominatim Abb. hic num. 5. Rochus n. 462. Henric. Boich num. 1. post Gl. in cap. 1. ver. rationabilia, de constit. in 6. Vtrum consuetudo rationabilis sit, relinquendum esse Iudicis, seu viri boni arbitrio.

Ex hac theoria Innoc. Abb. & alij in c. nulli 5. de rebus eccles. non alien. Anton. in c. non est n. 6. ibid. Francus n. 2, hoc tit. in 6. inferunt, non valere consuetudinem, vt bona ecclesiastica à Prælato liberè alienare cõcessum sit: quia talis consuetudo non potest non eedere in graue detrimentum ecclesiæ; nec apparet, quomodo hoc damnum compensari, & res cohoneari possit.

Simili modo respondi in Theol. mor. lib. 4. tract. 8. cap. 3. num. 7. irrationabilem, & irritam esse consuetudinem, si vniuersim, & respectu omnium, saltem laicorum, introducta alicubi sit, vt sufficiat in Quadragesima ter in hebdomade ieiunare: Quia per

per talem consuetudinem derogatur le-
clesiastica antiquissima, ex Apostoli
ratione semper & ubique obseruata, & Ec-
clesiæ quam maximè utili: vt non appareat,
quam ratione utilitatis & necessitatis cõ-
honestari queat, ita vt Prælati Ecclesiæ assis-
tentiam ei & valorem dare iuste possint, ac
velint.

QUESTIO TERTIA. Vtrum per
consuetudinem obtineri possit, vt Religio-
sis liberè testari concessum sit in casibus, in
quibus priuilegio Papali testandi facultas
dari potest. Afirmat Nauarr. in comment.
2. de Regul. n. 44. Sanchez lib. 7. moral. cap.
8. n. 62. ob regulam Doctorum, quod quid-
quid priuilegio acquiri potest, idem quo-
que consuetudine, saltem inmemoriali, ex l.
hoc iure 3. §. Ductus aquæ. ff. de aqua quo-
tid. & æstiuæ. Confirmat Sanchez ex eo,
quod prohibitio testandi sit ex iure positiuo
humano: ergo per consuetudinem abroga-
ri potest. Sed contrarium videtur teneri-
dum, cum Rodriguez tom. 1. regul. qq. q. 69.
art. 2. & alijs plerisque, quos citat Sanchez
cit. loco n. 61. Probatur: Religiosi, nullâ con-
suetudine introducere possunt id, quod eor-
um statui, & paupertatis professioni re-
pugnat: At verò de bonis, pro arbitratu dis-
ponere, siue in vita, siue in casu mortis, Su-
perioris non habitâ licentiâ, id religioso sta-
tui & paupertatis professioni repugnat: Er-
go &c. Maior est clara, quia supposito vo-
to, seu professione paupertatis, talis obserua-
tio seu consuetudo repugnat religioni, pie-
tati, adeoque naturali iuri; imò verò con-
tradictionem inuoluere videtur, vt manens
Religiosus ea agere licitè possit, quæ statui
& professioni religiosæ contraria sunt, vt
colligitur ex c. cum ad monasterium 6. de
statu monachor. Probatur minor, quia in
hoc consistit proprietas, quam Religiosi per
paupertatis votum à se abdicarunt, quod
sit libera & independens à Superiore de bo-
nis temporalibus pretio æstimabilibus dis-
ponendi facultas, prout ex communi do-
ctrina explicauit lib. 4. Theol. moral. tract. 5.
cap. 7. n. 1. Ergo &c. Potest autem Superior
Religioso licentiam dare disponendi de bo-

nis, seu particulatim; seu etiam per genera-
le indultum, aut legem, quâ ratione Religio-
sis beneficij ecclesiastici administrationem
gerentibus ipsâ lege cõcessum est, vt de fru-
ctibus eius pro sua sustentatione, & in cau-
sas pias tempore administrationis suæ libe-
rè disponere possint, prout ex communi do-
cui in cit. c. 7. q. 5. At verò stante hoc, quod
Superior videl. Rom. Pontifex nec particu-
lariter dispensando, nec per vniuersalem li-
centiam, aut legem (qualis nulla extat) Re-
ligiosis concessit, vt de bonis testari, seu mor-
tis causâ disponere liceat, non video, quâ
ratione id consuetudine acquirere possint.
Præterquam quod ea etiam irrationabilis,
& statui eorum minimè conueniens esset:
Quamobrem etiam Nauarr. cit. loco dixit,
credere se, nullibi gentium esse vllis Religio-
sis eiusmodi testandi consuetudinem. Ad
argum. pro priore sententiâ allatum facilis
est responsio; Falsam esse regulam, si non sit
capacitas in subiecto: At verò Religiosus
incapax est de bonis disponendi inter viuos,
aut mortis causâ, nisi à Superiore licentiam,
aut concessionem acceperit: Fit autem ca-
pax per concessionem seu datam licentiam,
vt paulò antè dixi, & vniuersim explicauit
in c. quanto 4. hoc tit. Ad Confirmatio-
nem, dico; supposito professionis voto, pro-
hibitionem ne Religiosi testari possint, nõ
ex solo iure positiuo prouenire, sed ex na-
turali & diuino.

QUESTIO QUARTA. Quo sensu in
hoc c. dicatur, quod consuetudo, vt legem
vincat & abroget, debeat esse legitimè præ-
scripta. Respondeo, sensum esse, quod con-
suetudo, si aduersus legem positiuam, vt præ-
scripta, siue eam abroget, debeat
esse completa per præscriptionem; id est, vt
tanto tempore, cum bona fide, continuata
fuerit, quantum iura ad legitimam præscrip-
tionem requirunt. Quod si verò propriè
loquendum sit, consuetudo non præscribitur,
sed per eam, si legitima requisita habeat,
præscribitur aduersus legem.

Obiectionis causâ afferri potest l. 2. C.
Quæ sit longa consuetudo: *Consuetudinis,*
vsq; longani non vllis auctoritas est: ve-

Bb 3 rum

rūm non vsque adeò sui valitura momento, vt aut rationem vincat aut legem. Variæ sunt explicationes. Ea expeditissima & vera, quæ & ex hoc c. colligitur; vt consuetudo longa contra legem præualeat, duo esse necessaria; videl. vt sit rationalis; atque legis adminiculum siue afsistentiam habeat. Quemadmodum enim aliæ præscriptiones, ita & hæc præscriptio consuetudinis populi seu subditorum aduersus legem, ex voluntate seu concessione Legislatorum seu Principum vigorem accipit, ijsque resistentibus procedere non potest. Quo ipso etiam sensu consuetudo, quæ sacris canonibus inimica est, siue cui sacri canones resistent, pro irrita habetur, c. quanto 4. c. cum venerabilis 7. hoc tit.

10 QVÆSTIO QVINTA. Vtrūm consuetudo, ob errorem seu ignorantiam legis, introduci possit: Respondendum est negatiuè cum Gl. hic communiter recepta ver. legitimè præscripta, Gl. in c. frustra 7. d. 8. Doctoribus, quos allegat & sequitur Suarez lib. 7. de legibus cap. 12. n. 2. Probatur & explicatur: Siue loquamur de consuetudine præter legem, quam supra appellauimus noui iuris constitutiua: ad illam necessarium est, vt populus siue Communitas voluntatem habeat nouæ iuris obligationis introducendæ; consequenter, si ex errore siue ignorantia circa legem procedat, quia videl. ideo actum frequentat, quod falso existimet, se lege latâ ad eum obligari; aut ideo ab actu aliquo v. g. frumenti ex provincia euectione abstinet, quia falso existimat, per legem prohibitum esse: tum nõ habet voluntatem nouæ obligationis introducendæ; quia error circa causam finalem & principalem agendi, tollit cõsensum, iuxta l. errantis 9. C. de iuris & facti ignorantia, & explicauimus in lib. 3. Theol. moral. tr. 4. cap. 6. assert. 3. Quemadmodum in simili docent DD. quos allegauimus lib. 4. Theol. mor. tr. 5. cap. 5. n. 9. Quod religionem inualidè professus, etiam si longo tempore actus Professorum exerceat, existimans se obligari, quia professio valida fuerit, nunquam eam ratificet: cum enim errantis non sit volun-

tas; seu voluntas non feratur in incognitum, non potest quis velle ratificare, seu validum reddere, quod nescit esse irritum.

Siue loquamur de consuetudine contra legem, quam supra vocauimus abrogatoriam legis, ad eam necessarium est, vt populus seu Communitas sciat legem latam esse: sin autem contra legem longo tempore operetur, quia falso existimat, hunc esse legis intellectum: tunc legem non abrogat; cum nõ habeat voluntatem agendi contra legem; sed ideo contra eam operetur, quia existimat operationem esse consentaneam legi, cum non sit: Errantis autem non est voluntas, cit. l. 9. & l. si per errorem 15. ff. de iurisd. omn. iudicum, ibi, *cum non consentiant, qui errant*, Ita inter alios docet Bartol. in l. 1. n. 21. C. Quæ sit longa consuetudo, & videri possunt, quæ docui in c. cum dilectus 8. hoc tit.

Sed obijcitur l. 38. ff. de legibus, vbi habetur: *Quod non ratione introductum est, sed errore primū, deinde consuetudine obtentum, in alijs similibus non obrinet*. Variæ sunt explicationes, vti videre licet apud Suarez cit. cap. 12. Arbitror, sermonem ibi esse de consuetudine abrogatoria legis, seu bonâ fide contra legem per temporis diurnitatem præscripta: eam ad alios similes casus extendendam non esse; cum hæc sit generalis regula, quod præscriptio non extenditur à casu ad casum. Dicitur autem nõ ratione, id est, non consultò, sed errore primū inchoatum, & longo deinde vsu obtentum; quia ad omnem vsucapionem, præscriptionemue, quâ ius acquiritur, opus est, vt vsucapiens existimat, se ius agendi habere, cum non habeant, ideòque in errore aliquo versentur, siue non consultò ius alienum vsurpent. In qua quidem consuetudinis præscriptione, difficile est dicere, quomodo primi legis latæ transgressores eam inchoare potuerint, ob fidei bonæ defectum: Sed posteriores, dum vident ab antecessoribus legem non obseruatam, seu contra eam absq; contradictione actū, existimare possunt, habuisse illos iustam id agendi causam, seu quia moribus eorum & vtilitati publicæ nõ con-

gruc.

gruebat, seu quia à Legislatore dispensationem, liberationemque acceperunt. Videri possunt, quæ docui lib. 1. Theol. moral. tr. 4. cap. 3. n. 4. & c. vlt. n. 15.

Ex dictis defedi potest doctrina Iuristarum, quam cit. c. 12. n. 4. refert Suarez; Si error sit facti & quasi materialis, non posse consuetudinem iuris introduci; secus si error sit iuris, seu circa obligationem; adeoq; quasi formalis. Verum enim est, si populus seu Communitas circa legem erret, existimans latam esse, cum lata non sit; aut non latam esse, cum lata sit; ex hoc errore consuetudinem introductam, vires non acquirere: secus verò est, si populus sciens legem latam, aut non latam esse, erret autem circa obligationem: siue quia actum aliquem publice exercet, ac frequentat, non tanquam ex libera voluntate (per eiusmodi enim voluntarios actus nunquam introducitur ius consuetudinis) sed quasi ex obligatione; cum tamen initio, siue in primordio introductionis, nulla sub sit: siue quia contra legem, vigorem suum habentem, operatur bonâ fide existimans, se eâ non obligari, vti suprâ explicatum.

CAPITVLVM I. eod. Tit.
in 6.

Consuetudinîs.

PARAPHRASIS.

Consuetudo, quantumuis immemoralis asferatur, (vt canonicus in ecclesia sua, vnâ cum præbenda canonicali, duas dignitates, aut duos personatus; aut duo officia siue administrationes, vel dignitatem & personatum, dignitatem seu personatum & officium, absque Sedis Apostolicæ dispensatione obtineat) tanquam corruptela à Bonifac. VIII. Papa reprobatur: cum sit sacris canonibus inimica, & ab ambitionis radice procedat. Quare, licet iuramento firmata sit, obseruanda non est; quia iuramentum non est vinculum iniquitatis. Statuitque Pontifex, vt in posterum nulli liceat, ni vnâ dignitatem, personatum, aut administrationem vel offi-

cium perpetuum (cum vix vnum dignè quis adimplere possit) vnâ cum præbenda, absque Sedis Apostolicæ dispensatione, in eadem ecclesia obtinere, aut obtenta retinere: Quòd si secus factum fuerit, irritum censi debet.

SUMMARIVM.

1. Dignitas, personatus, & officium quid sint, & in quo differant.
2. Consuetudo à sacris canonibus reprobata vires acquirere nunquam potest, etiamsi iurata sit.
3. Talis est, vt vnus in eadem ecclesia dignitates, personatus, aut officia obtineat vnâ cum præbenda.
4. Potest tamen id fieri per Sedis Apostolicæ dispensationem.
5. Inualida est autem dispensatio, si obreptio aliqua ex parte impetrantis intercesserit. Si nulla obreptio intercesserit, illicita nihilominus erit, si Pontifex sine iusta ratione necessitatis vel utilitatis dispenserit, peccabitque Pontifex ita dispensando, & is, qui dispensationem petit, eaque vitur.
6. Valida est consuetudo, statutum, aut Episcopi dispensatio, vt vnus in eadem ecclesia cum canonicali præbenda dignitatem, personatum, aut officium obtineat, v. g. idem sit Præpositus & Canonicus.
7. Et tali duplices distributiones quotidiana, duo item suffragia in electione competunt; nisi ecclesiarum consuetudo contrarium teneat, aut dignitati v. g. Archidiacono aut Officiali principali per se non competat suffragium.

NOTANDVM I. Dignitas, personatus, & officium interdum pro diuersis accipiuntur, vti hic apparet, & explicat Ioan. Andr. hic, Axor tom. 2. lib. 3. cap. 13. q. 5. Rodriq. tom. 1. reg. qq. q. 23. a. 9. quòd dignitas sit præeminètia in ecclesia cum iurisdictione seu administratione, vt Prælatura, & apud nos Decanatus ecclesiæ Cathedralis. Personatus sit præeminètia in ecclesia absq; iurisdictione.